

zott legbővebben, mint két legfontosabb érzékünkkel. A színész zónákról nem hallunk Ranschburgnál semmit, pedig ez az egyike ama kevés pozitív tényeknek, amit a színes látásra nézvé ismerünk.

Azután az érzékek fogyatékoságairól szól. Utána a beszéd élettanáról, pszichológiájáról szól részletesen, ismertetve a beszédhibákat és fejlődészavarokat. Majd a képzetkapcsolatokról szól, a felfogásról, emlékezésről és tanulásról s az ítélő, következtető, képzelő tehetségről. Külön szól a képzetkapcsolás zavarairól, az érzelmi élet zavarairól s az öntudat zavarairól, az akaratról, a suggestióról, a rajz és írás kifejlődéséről, az akarat, cselekvés zavarairól.

A harmadik rész a *gyermeki elme hibáit, rendellenességeit* tárgyalja közelebbről, kiterjeszkedve az öröklés befolyására, a túlterhelés káros hatására. Külön tárgyalja a gyengeelméjűséget, kellő részletességgel és jól értékesítve itt saját vizsgálatainak eredményeit, amelyeket saját találmányú műszerével, a Ranschburg-féle mnemométerrel végzett.

A rövid negyedik rész a *gyermeki elme védelméről* szól, a *szellemi rendellenességek elhárításáról*. Kiindulva abból, hogy már világrajötte előtt védeni kell a gyermekeket, részletesen mutat rá, mily irányban lehet hatni e téren s főleg, hogy mit tehet e téren az állam.

Egészben véve a szerző igen jól megfelelt a megbízásnak és igen jó szolgálatot tett a magyar társadalomnak. Emellett azok az apróbb hiányok, amikre rámutattunk, elenyésznek. S ismertetésünket bátran végezhetjük azzal, amivel kezdtük, hogy valóban jótékony hatású könyvet bocsátott itt a szerző a gyermeki elmével foglalkozók használatára.

Pekár Károly.

*

Magyar Remekírók. Ötödik sorozat. Budapest, 1904. Franklin-Társulat.

A Magyar Remekírók ötödik, az 1904. év tavaszán megjelent sorozata méltán sorakozik az előbbiekhöz. Két kötete, *Vörösmarty V. és Arany III.*, folytatólagosan adja e két nagy költőnk összes verses műveinek sorát, mindegyik hű lenyomata az eddigi kritikai kiadásoknak. A Vörösmarty-kötet drámáinak második felét, az Arany a Toldi trilógiát közli. Ez utóbbi kötetért különös elismerés illeti a kiadó társulatot: az egész trilogia — előszóval, utószóval, glossariummal együtt — egy vaskos kötetbe szorítva, izlésesen kötve 4 kor. fejében szinte ajándék. Azon két szánt-szándékkal elkövetett hiba közül, mellyel az eddigi kiadások Arany eredeti szövegét elrontották s amelyre legújabbán *Lehr Albert* hívta föl a figyelmet a Toldi estéjéhez írt kommentárban, az egyiket (*hogy' az ócska vasat* T. E. III. 11. vszak) e kiadás-

ban helyesen olvassuk, s csak a másik maradt meg (*de a nép sokallja.. sokallja* helyett, u. o. utolsó vszak).

A *Szigligeti II.* kötet szintén folytatás, az első kötet után, mely Szigligeti népszínműveiből és tragédiáiból adott kettőt-kettőt, ebben a második kötetben Szigligeti négy vígjátéka olvasható. A kiadó, *Bayer József*, nemcsak igen jól válogatta össze a műveket, mindegyik fajú vígjátékból adván mutatványul egyet (*Rózsa*, történeti vígjáték; *Liliomsfi*, bohózat; *Házassági három parancs*, vaudeville; *Nőuralom*, jellemvígjáték), hanem részletes tanulmányt bocsátott eléjük Szigligeti vígjátékairól, amelyben a négy színmű beható elemzésével nemcsak az egyes-közölt darabokat ismerteti, hanem megrajzolja és jellemzi Szigligeti vígjátékírói pályáját. Csak azt az egyet sajnáljuk, hogy a kiadónak nem állott több hely rendelkezésére, nem toldhatta meg még egy pár drámával Szigligeti műveinek sorozatát. Szerettük volna még a *Csikóst* látni e gyűjteményben, azután *A fény árnyait*, Szigligeti kisszámú társadalmi drámái közül a legsikerültebbet, *A mamát* és *II. Rákóczi Ferencz fogságát*, ha másért nem, mert itt-ott mégis megjelennek ma is a színpadon.

A másik két kötetnek, *Bajza* és *Pázmány* válogatott műveinek bevezetései is igen sikerült alkotások, mindegyik azoknak a tollából való, akik az írók életét eddig a legrészletesebben írták meg s így tulajdonképen nem az volt a föladatuknak a nehézsége, mit írjanak, hanem hogy nagy műveikből mit hagyjanak el. Mind a ketten, *Badics Ferenc* és *Fraknói Vilmos*, derekasán oldották meg föladatukat és Fraknói, aki már két ízben írt Pázmányról könyvet, előbb egy nagy háromkötetes munkát *Pázmány és kora* címmel, utóbb egy kisebbet a *Történelmi életrajzok között*, most igazi írói művészettel szerkesztett meg egy rövid, két íves életrajzot. Egyszerűen, minden sallang nélkül megírt tanulmánya mintaszerű; könnyen olvassuk, mint valami szépirodalmi művet, s letéve a könyvet, az a meggyőződésünk, hogy így kellene megírni minden tájékoztató bevezetést a gyűjtemény kötetei elé.

Bajza művei közül a kiadó teljesen adja a verseket, a maguk egészében, minden kihagyás nélkül. Eljárását ebben a tekintetben ép úgy helyeselhetjük, mint abban, hogy prózai művei közül legtöbb teret az esztetikai tanulmányoknak szánt. Kritikai művet csak egyet közöl s azt sem az erősebbek közül. Értjük és méltányoljuk a fölfogást, mert bár Bajzának épen kritikai működése szerzett maradandó nevet, maguk a kritikák elavultak, azon bűnök és félszepségek megszűntével, melyeket ostoroztak, elveszítették izgató hatásukat s evvel érdekességüket. Másfelől a kritikai cikkeknek, mert majdnem kivétel nélkül kisebb fontosságú, irodalmilag érdektelen s így egészen feledésbe merült kérdé-

sekre vonatkoztak, közlése csak igen sok fölvilágosító jegyzet kíséretében történhetett volna, ami népszerű munkában majdnem lehetetlen. Mindamellett mégis sajnáljuk, hogy Bajza nagyhírű polemiái közül, amelyek nyomán kiserkedt az ellenfél bőréből a vér, nem olvashatjuk valamelyiket, pl. a *Conversations-Lexicon* pörben a Dessewffy gróf ellen írottat. De talán jobb így, s bízhatunk benne, hogy Kazinczy epigrammja szerint: «aki közrebocsát, ismeri publicumát.»

A Pázmány-kötet szemelvényei is ugyeszen vannak összeválogatva. A kötet nagyobbik felét a vitázó-irataiból, főképen a Kalauzból vett részletek teszik, a másik felét egyik prédikációján és egy politikai iratán kívül Pázmánynak Bethlen Gáborhoz intézett negyvenkilenc levele.

Cs. E.

★

Pædagogiai programm-értekezések. (Befejező közlemény.)

II. Művészi nevelés.

10. *Lyka Károly*: A rajz fontossága az iparos életében. (Székesfővárosi közs. iparrajziskola.)

A szerző példákon magyarázza, mily fontos a rajz-tudás az iparosra nézve. Vácolja a modern irányú rajztanítás menetét, s annak képző hatását a gondolkodásra. Az ilyen rajzolást szükségesnek véli minden művelt ember számára.

11. *Dr. Ágner Lajos*: A gimnáziumi művészeti oktatás. (Jászberényi áll. főgimnázium.)

A művészet fontosságát és a művészi nevelés szükségét fejtegeti a szerző. A rajztanítást minden osztályra kötelezővé óhajtaná tenni, s minden tárgy keretében fölhasználná a művészi szemléltető eszközöket. Rendszeres műtörténelmet azonban nem tanítana. A tárgy iránti lelkesedéssel írt cikkben feltűnő az idegen nevek ortográfiája, vagy valamennyi sajtóhiba volna?

III. Testi nevelés.

12. *Jánky László*: A tornászat célja és fontossága. (Ujvidéki kir. kath. főgimnázium.)

Az értekezés a tanulóknak szól, de elolvashatja minden művelt ember, mert alapos tájékozódást szerezhet belőle a tornázás jelentőségéről a testi és szellemi nevelésre nézve. A szerző alaposan kimutatja s történeti példákkal is illusztrálja a testi nevelés fontosságát, melynek legcélszerűbb eszköze a rendszeres tornázás.